

Честита Седмица на гората! 2-8 април 2012 г.

Българска

Издание
на Съюза
на лесовъдите
в България

ГОРА

ISSN 1312-7055

Брой 2 (36), год. VIII, март 2012 г., София 1303, ул. "Антим I" №17

www.bulgarian-foresters.org

e-mail: bggora@abv.bg

Дейността на Съюза на лесовъдите в България през 2011 година

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ -
председател на СЛБ

Изминалата 2011 г. ще остане в историята като Международната година на горите под надслов "Гората за хората". Чрез различните мероприятия, които бяха проведени във връзка с това международно събитие, се целеше да се подчертае неизмеримата роля на горите за нашето съществуване. Едновременно с това се постави и акцент върху ролята на хората за устойчивото стопанисване, опазване и развитие на световните гори. В международната програма за отбелязване на това събитие нашата страна бе включена с традиционното честване на Седмичата на гората 2011, което се проведе през април. Членовете на СЛБ и цялата лесовъдска колегия отбелязаха на национално или на регионално равнище Международната година на горите.

Горското стопанство у нас е в напреднала фаза на реформа, регламентирана в новия Закон за горите. В резултат на тази промяна редовният лесовъд, професионалистът, независимо от мястото, на което се намира, заживя в измеренията на понякога противоречиви светове. Напрежението в колегията се предизвиква от несъгласуваността в някои действия на публичната държавна администрация и на практиката в държавните предприятия и техните поделения, от необходимостта да се прилагат отменени правила поради закъсняващите нови регламенти, от необяснимото влияние на политическата ориентация при уволнения и назначения, при доказване на компетентност, възможности и предимства, от очертаващото се не-

равенство в заплащането на заетите в държавните и недържавните предприятия и в публичната администрация лесовъди.

През своята 132-годишна история колегията е надживяла и се е справила с много предизвикателства. В настоящия момент всички ние се нуждаем от много неща. Но може би приоритет следва да има работата за единството на колегията. През тази и следващите години най-важното нещо, което трябва да определя нашите цели, е че българската лесовъдска колегия се нуждае не от разделение, а от единство. От единство около концепцията и принципите за сигурност, от удовлетворение от своята работа за българската гора, от признателността на обществото, изразяваща се включително и в адекватното заплащане, което от години е твърде ниско.

Ние се нуждаем от единство не само за да имаме еднаква оценка, когато се припомня славната история на нашата професия, но и да останем единни при справянето с днешните предизвикателства, работейки в служба на гората и обществото.

Изминалата 2011 г. бе 102-та от създаването на СЛБ. Тя ще остане в историята на българското горско стопанство с приемането от Народното събрание и публикуването на новия Закон за горите - десети в новата история на България. Страхове и страсти около този закон сякаш са повече, може би защото през последните две десетилетия не успяхме да създадем ред в системата, за да се опазим от политическата партизанщина, от безпринципните политически уволнения и назначения. Не успяхме

На стр. 2

Декларация на СЛБ:

Възстановяване на равнопоставеността в заплащането

Съюзът на лесовъдите в България изпрати декларация до председателя на Министерския съвет Бойко Борисов, с копие до зам.-председателя на МС и министъра на финансите Симеон Дянков, министъра на земеделието и храните д-р Мирослав Найденов, изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите инж. Бисер Дачев за възстановяване на равнопоставеността в заплащането. Декларацията бе приета на Общото събрание на СЛБ на 6.03.2012 година.

В декларацията се казва:

В своята повече от 100-годишна история Съюзът на лесовъдите в България отк-

рито и честно е защитавал професионалната позиция на своите членове в името на българската гора, в името на по-доброто бъдеще на България, на нашите деца и внуци. Съюзът на лесовъдите в България е една от организациите, която се включи най-активно при разработването на проекта за нов Закон за горите и е един от основните партньори на Изпълнителната агенция по горите и на Министерството на земеделието и храните при осъществяването на предвидената в Закона за горите реформа.

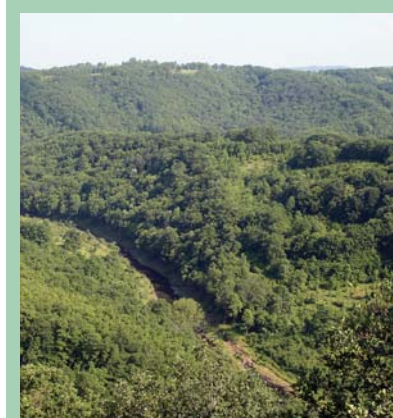
Новото законодателство има за цел да се отдели управлението на бизнеса в държавните гори от администра-

тивното управление, включително и от контролните функции в горското стопанство. В резултат на структурната реформа Изпълнителната агенция по горите и нейните териториални звена - регионалните дирекции по горите, се обособиха като държавен орган на бюджетна издръжка, с основна функция и задача за формиране и осъществяване на държавната политика в областта на горското стопанство, както и за контрол по спазването на закона от всички собственици, ползватели, преработватели на дървесина и на други продукти от горите.

Отделянето на контролните функции от производ-

вото е надеждна и сигурна предпоставка за ограничаване на нарушенията в горите и за опазване на зеленото богатство на България за идните поколения. Едва ли е необходимо да Ви убеждаваме, че ефективността от действията на контролните структури е свързана с адекватно възнаграждение на работещите в тях и е бариера пред развитието на корупционни практики. Съществуването до 2009 г. на Държавна агенция по горите към МС позволяваше както в агенцията, така и в нейните териториални звена, да се формират адекватни на задълженията заплати.

На стр. 2

Колко можем да сечем
от българските гори?

На стр. 3

Механизация при
ползването на дървесните
ресурси: необходимост и перспективно
развитие у нас

На стр. 4

Декларация на СЛБ: Резултати от конкурси за
длъжността "директор на дирекция" на природен парк

На стр. 5

Историята помни
Стопанската експлоатация на горите

На стр. 6

Музеят на Лесотехническия университет - пазител
на горската история

На стр. 7

Опазването на вековните гори в България

Желанието за опазване на най-забележителните вековни гори в България е вдъхновено Дружеството на българските лесовъди, Българското туристическото дружество, Дружеството на ботаниците и Ловната организация да поставят началото на организираното природозащитно движение, учредявайки Съюза за защита на родната природа през 1929 година. Малко известен и загубен в архивите факт е обаче, че първата защитена територия в Бълга-

рия не е резерват "Горна Еленица-Силкосия" (обявен през 1933 г.), а една вековна черноборова гора над Девин с дървета на възраст над 350 години.

Свидетелство за това откритие е първият регистър на защитените територии в

На стр. 8

Дейността на Съюза на лесовъдите в България през 2011 година

От стр. 1

да извоюваме върховенството на “зелената политика”, насочена към умножаване на горското ни богатство. За да не констатираме тези неща за пореден път през следващите години, сега отново имаме шанс да се справим. Сега сме във времето за подготовка на подзаконовата нормативна уредба. Бихме могли да се справим успешно с това предизвикателство, ако сме убедени, че искаме да опазим горите за нашите деца, за бъдещите поколения. Това означава да създадем условия за получаване от горите средства да се реинвестират отново в горите, за да се развие пътна мрежа, за да се усъвършенства инфраструктурата. Да създадем условия всеки горски служител да осъзнае своята професионална отговорност, да има възможност да работи повече и съответно да получава повече. Това означава да имаме волята и смелостта да се справим с незаконните посегателства върху горското богатство, с корупцията, с другите последици от тежкото време, в което живеем. Освен желание и воля обаче вероятно ще ни е нужно и много търпение, постоянство и такт. Имаме необходимост от прозрачност и откритост в дейността на лесовъдската колегия. Трябва ни и нещо много повече - да се активизира всеки лесовъд, да се активизира дейността в дружествата по места, особено на тези, които обединяват работещите в системата колеги. Трябва да се потърсят и открият важните за колегията въпроси, на които своевременно и изпреварващо да се търсят и предлагат решения.

Изминаха близо две години и половина от избора на настоящите органи за управление. Сравнително кратък период, но прегледът на резултатите от дейността ни

дава основание да сме убедени, че бихме могли да се справим успешно с предизвикателствата на тежкото време, в което живеем, особено ако се влага необходимото желание, воля, търпение и постоянство както от ръководството на Съюза, така и от отделните дружества и членове.

Убедени сме, имаме воля и желание за прозрачност и откритост в дейността на нашата организация. В този смисъл годишният отчет за дейността на СЛБ трябва да бъде подложен на обсъждане, да се допълни с резултатите от дейността на отделните дружества, да отрази отправени критични бележки и въпроси, за да усъвършенстваме нашата бъдеща дейност. Считаме, че това е в хармония с изискванията на времето, в което живеем, и очакванията на обществото за подобряване на резултатите от дейността на лесовъдската колегия за опазване и умножаване на горското богатство на България за бъдещите поколения.

По-важните резултати в изпълнението на целите и задачите на Мандатната програма

На първо място, по отсъстване на провеждането на дългосрочна научнообоснована горска политика имаме един основен приоритет през тази година - работата по подзаконовата нормативна уредба. Трябва да се отбележи активната роля на СЛБ в подготовката, представянето и обсъждането на проектите на новите наредби. Много от членовете на Съюза дадохме конкретни предложения още по време на изработването им. С активното участие и организация на ръководството на СЛБ бяха проведени няколко срещи и обсъждания за представяне

на отделни страни или елементи на проектите за наредби, особено на Наредбата за възлагането на дейностите и продажбата на дървесина и недървесни продукти от държавните гори. За съжаление в приетия от Министерския съвет вариант на наредбата не успяхме да познаем част от текстовете, както и да отстоим няколко желани от наши членове позиции. На свое заседание ръководството на СЛБ прие текст на декларация, с която се обжалва приеждането на наредбата поради допуснати административни нарушения на процедурата, както и поради добавяне на текстове, поставящи определени участници в привилегировано положение. Декларацията бе изпратена до всички институции на публичната администрация и бе публикувана на страниците на в. “Българска гора”. На свое заседание по-късно и УС прие текста на декларацията. В началото на тази година декларацията ни бе върната от ВАС, поради факта, че не отговаря на изискванията за обжалване на акта. Явно безплатната консултация, която СЛБ можеше да си позволи по финансови съображения, с изтъкнати юристи - преподаватели от катедрата “Административно право” на Юридическия факултет на Софийския университет “Св. Климент Охридски”, не е желана и не бива да се налага като практика в дейността на ВАС. Може обаче с основание да се твърди, че всички членове на СЛБ и цялата лесовъдската колегия, които очакваха с нетърпение новата наредба, вече я имат, но последиците от нейното прилагане ще се установят след време. Когато се усети практиката в гората на новосъздадените “стратегически партньори”, както и на “откритото” борсово търгуване, което

не е нито открито, нито борсово, но пък е добра публична кампания. Явно страхът да не се повтори лошият ни опит от миналото десетилетие както за колегията, така и за българската гора, както и протестите на преобладаващата част от заинтересованите въздействаха върху политиката на министъра и с негова заповед е създадена работна група за подготовка на промени в наредбата.

За да се подпомогне и даде простор на дискусията по новите наредби, на страниците на в. “Българска гора” е отворена тематична рубрика, посветена на някои от идеите в областта на инвентаризацията и планирането, залегнали в новия Закон за горите. Такава дискусия може да се открие и по другите документи. По време на срещите, които имаше ръководството на СЛБ, се установи известно нежелание да се дискутират новите документи, защото колегията няма вяра, че предложенията им ще бъдат отчетени и че е възможно някои от активните участници да се разделят с работата си.

На второ място, трябва да се отчете работата по утвърждаване на авторитета на организацията. Може да се твърди, че през тази година членовете на СЛБ продължиха своето участие в активна гражданска позиция в провеждането на реформата в горското стопанство на България. Тя се изразяваше в многообразна дейност както на ръководството с представените становища, проведените разговори и срещи с ръководството на ИАГ по всички въпроси, засягащи устойчивото развитие и умножаването на горското богатство на България, така и в неуморната работа на хората по места в РДГ и в ДГП. Успешно се проведе и през тази година процедурата за

избор на “Лесовъд на годината 2010”, като наградите бяха връчени от д-р Мирослав Найденов, министър на земеделието и храните, на тържеството по случай откриването на Седмичата на гората в София.

По инициатива на инж. Борис Господинов и със съдействието на д-р инж. Димитър Вълков, един от носителите на приза “Лесовъд на годината”, през юни 2011 г. се проведе първата национална среща на наградените през годините с това отличие и на техните подгласници. Срещата бе посветена на Международната година на горите и на навършването на 15-годишнина от първата номинация. Участниците в срещата залесиха “Алея на носителите на приза “Лесовъд на годината” на територията на Клисурския манастир “Св.св. Кирил и Методий”. На проведените срещи се направиха редица предложения, включително ръководството на СЛБ да намери начин и възможности за ежегодно провеждане на такава среща. Покани за домакинство на следващи срещи бяха отправени от няколко носители на приза. Би следвало на свое заседание ръководните органи на СЛБ да обсъдят и да започне работа по някои от предложенията. Възможно е да се отговори на поканата за по-близко сътрудничество със Сдружение “Клуб “Фортуна”, което обединява жените, работещи в системата на горското стопанство.

На трето място, поради възникнало напрежение в редиците на лесовъдската колегия на свое заседание УС на СЛБ обсъди и прие текста на декларация с категорично становище на ръководството на СЛБ за защитата на професионализма, спазването на изискванията

на морала и лесовъдската етика при провеждането на реформите, като се започне от кадровите промени и се стигне до обединяването на ДГС и ДЛС. В тази насока особено важна бе работата на представители на СЛБ със синдикатите. Ръководството на СЛБ може да отбележи, че имаме активна позиция по всички постъпили жалби, като в повечето от случаите е намерено подходящото решение. За съжаление в голяма част от случаите сме принудени да отстъпим пред резултати от проверки с факти за грешки или нарушения. По-тежкото обаче е наследството от дълбоки междуличностни конфликти, които се реактивират през определен период от време и в които трудно може да се вземе страна. Може би е необходимо в тези случаи, а и ежедневно в практиката, да се връщаме към правилата за лесовъдска етика, приети при създаването на СЛБ, развити и утвърдени в повече от столетната му история.

На четвърто място, ръководството на Съюза излезе със своя позиция по редица важни въпроси - против обсъдената на заседание на МС възможност да се премести извън София седалището на ИАГ; за необходимостта от създаване на структура за управление на ДГП в МЗХ; против закриването на Тополовото стопанство в Пазарджик; протестна декларация за обжалване на приемането на Наредбата за възлагане на дейности и продажба на дървесина и недървесни горски продукти от държавните гори; протестна декларация срещу нарушението на административните процедури при избор на директори на природните паркове.

(Продължение на Отчета за дейността на СЛБ четете в следващия брой)

Възстановяване на равнопоставеността в заплащането

От стр. 1

Факт е обаче, че с обособяването на държавните горски предприятия с техните подразделения, досегашните ДГС и ДЛС, както и на желанието на техните ръководители да стимулират заетите, които показват добри резултати, доведе до съществен дисбаланс между доходите на работещите в предприятията и тези, които трябва да контролират тяхната дейност. Тази разлика е предпоставка за нарастващо недоволство на заетите в структурите на ИАГ и на нейните териториални звена служители, които с основание смятат, че ниските им доходи не съответстват на строгите изисквания на служебните им задължения, които не са по-ниски от работещите в ДГП и техните подразделения. Този дисбаланс рефлектира в няколко посоки - на обявените конкурси за вакан-

тни позиции в РДГ не се явяват кандидати или тези, които се явяват, не покриват изискванията за съответните позиции. Оставащите все по-малко подготвени експерти в РДГ открито заявяват своите намерения да напуснат системата или при първа възможност да си търсят място в подразделенията на ДГП. В резултат в дългосрочна перспектива Изпълнителната агенция по горите, и особено регионалните дирекции по горите, които трябва да са окомплектовани с най-високо квалифициран персонал, за да изпълняват заложените в Закона за горите функции, са обречени да не могат да го осигурят, поради неадекватно на отговорностите заплащане.

Уважаеми г-н министър-председател, Съюзът на лесовъдите в България апелира за Вашата намеса в защи-

та на принципа за равнопоставеност в заплащането на лесовъдската колегия в държавния сектор на горското стопанство. Предлагаме обсъждането на няколко възможни варианти за действие. Съзнаваме, че нашето предложение за евентуално възстановяване на Държавната агенция по горите към МС едва ли е приемливо в контекста на провежданата политика.

Апелираме да се приеме по-скоро готвената промяна на класификатора на длъжностите в държавната администрация (ПМС №47/01.03.2004 г., обн. ДВ, бр. 18 от 05.03.2004 г.), което ще позволи по-голяма гъвкавост при определяне на щатното разписание и заплатите. Поради възможно забавяне на промените във времето апелираме за Вашата намеса да се увеличи бюджетът на Из-

пълнителната агенция по горите при МЗХ, респективно на нейните териториални звена, в рамките на утвърдената им с ПМС №173/20.06.2011 г. (обн. ДВ, бр. 49 от 28.06.2011 г.) численост на персонала, а не на база на разходвания фонд за миналата година. Това ще позволи, докато текат процедурите по конкурсите за вакантните позиции, да се съвместява осъществяването на дейността, което става и сега, но работещите не могат да получат по-високото заплащане, което им се полага. Това означава да се даде известна свобода на ръководителите на Агенцията и на нейните териториални звена при открити и ясни правила да определят адекватно на изпълнените задължения и на положения труд възнаграждение на експертите, отговорни за формирането и

прилагането на държавната политика, както и за осъществяване на ефективен контрол за опазването на върховенството на закона.

Уважаеми г-н министър-председател, Съюзът на лесовъдите в България приема за добър сигнал Вашата оценка, че реформата в горското стопанство е успешна и я сочим за пример. Необходимо е обаче едновременно с налагането и развитието на ефективното управление на бизнеса в горите - държавна собственост, да се развива и системата за административно обслужване в лицето на Изпълнителната агенция по горите и нейните териториални звена. Техните функции по отношение на формулирането и осъществяването на политиката в областта на горите и горското стопанство трябва да се осъществяват от

не по-малко добре (а по-точно би било най-добре) подготвени лесовъди професионалисти. Защото техните решения не се отнасят само за горите - държавна собственост, а засягат интересите на недържавните собственици на гори, на частните предприемачи и бизнеса в добива и преработката на дървесина и недървесни горски продукти, на близо милион жители на полупланинските и планинските райони, чийто поминък е свързан с гората, както и на всички граждани на нашата страна, защото над 85 % от оттока на прясна вода у нас се формира в горските територии.

Преодоляването на причината за възникващото напрежение в лесовъдската колегия е напълно във Вашите възможности и ще бъде един достоен принос както на Вас, така и на ПП “ГЕРБ” за опазването на горите на България за нашите деца и внуци.

Лесозащитни проблеми при ветровала в Западните Родопи

В края на май 1961 г. в Западните Родопи се изви смерч. Природната стихия повали иглолистните насаждения на площ с дължина около 40 км и ширина 1 километър. Част от дърветата бяха с изкъртена коренова система, а останалите - с пречупени стъбла. Явление с такива размери не се беше случвало. Лесовъдската общност беше изправена пред изпитанието да оползотвори по най-добрия начин повалената първокачествена иглолистна дървесина и да залеси площта така, че да дава отново иглолистна дървесина. Най-важното бе да не се размножат насекоми, най-вече корояди, които да причинят масови повреди в здравите съседни насаждения. От това природно бедствие изминаха 50 години. Ветровалната площ е залесена. На същите места расте здрава иглолистна гора. Вероятно за съвременниците, а и за бъдещите лесовъди ще е интересно да знаят какви бяха предизвикателствата пред лесозащитниците по това време.

След 1947 г. имаше поредица сушави години. Това стимулира размножаването на листогризещите насекоми вредители в широколистните гори, а в Западните Родопи масово по белия бор се размножи върховият корояд (*Ips acuminatus* Gyll). На много места се появиха короядни петна. На проф. Бонко Зашев от ЛТУ беше възложено да проучи върховия корояд и да предложи мерки за намаляването на повредите от него. По-късно, след 1956 г., трябваше да продъл-

жа проучванията на този опасен за района насекомен вредител. В резултат беше изяснено времето за летежа и заразяването на белоборовите дървета. Установено беше, че вредителят има сестринско поколение, което дава възможност заразяването на дърветата да продължава много дълъг период - от началото на май до август. В горскостопанската практика се възприе прясноотсечената иглолистна дървесина да се обелва, като така се ограничава възможността върховият корояд да се размножава под кората и да увеличава числеността си. Практиката за обелването на добитите иглолистни материали беше вече внедрена към момента на ветровала. Запасът от корояди по това време беше минимален.

Първият лесозащитен проблем след ветровала бе да не се допусне масовото размножаване на короядите и да не се появят масово короядни петна в съседните здрави насаждения. Лесозащитниците предложиха съответните мерки за бързо изсичане и извозване на ветровалната дървесина, преди в нея да са се вгризали и раз-

ножили короядите. Малката численост на вредителя в насажденията по това време и бързата реакция за усвояването на повалената дървесина позволиха да не се развие каламитет. След ветровала горското ведомство свали

редени от нов, неизвестен до тогава, насекомен вредител. Това беше големият боров хоботник, известен само като вид. Не се знаеше каква е неговата биология, в кои места се размножава при нашите условия и т.н. На Института

страни и методика, използва на в северните европейски страни. Стигнахме до заключението, че първоначалното развитие на вредителя се извършва в пъновете и корените на повалените борови дървета. След като се размножат

там, по време на допълнителното си хранене изгризват кората на младите новозалесени иглолистни фиданки. При кръгово повреждане на кората фиданките изсъхват. С използваната нова методика се установи, че насекомият вредител в корените се развива повече от една година, а оттам и времето за поява на въз-

растните, които ще повредят фиданките. Така сроковете за залесяване на отделните площи можеха да се съобразяват с развитието на вредителя. В зависимост от надморската височина, продължителността на развитие на вредителя е различна.

За борба с големия боров хоботник по литературни данни се оказа, че могат да се ползват ловни смърчови кори, от които привлечените хоботници се събират и унищожават. По време на нашите проучвания намерихме

възможност тези ловни кори да се токсират и бръмбарите да умират, без да е необходимо да се събират и унищожават, както се препоръчваше в старите методи за борба. Проучванията на големия боров хоботник, свързани със залесяванията на ветровалните площи, позволиха разработените методи за борба да намерят широко приложение в лесозащитната практика. Те продължават да се прилагат и досега в целия иглолистен район на страната.

Опитът в нашата страна, свързан с ветровали в иглолистните гори, показва, че когато се вземат своевременни мерки за бързо усвояване на прясноповалената дървесина, не се допуска развитието на каламитети от корояди. Такива случаи имаше при ветровала на Витоша, между х. "Кумата" и м. Златните мостове, през 1958 г. и при ветровала около "Парангалица" през 1964 година. Така беше и при ветровала през 1961 г. в Западните Родопи. В същото време при ветровала през 2001 г. в биосферния резерват "Бистришко бранище" съветите на лесозащитниците за бързото усвояване на прясноповалената дървесина не бяха чути от съответните органи. В резултат се разви каламитет от корояда типограф (*Ips typographus* L.) и силно бяха повредени не само смърчовите насаждения в резервата, но и в насажденията на целия парк "Витоша".

Проф. Георги ЦАНКОВ

Колко можем да сечем от българските гори?

Повод за тези редове е статията "Гори под високо напрежение" в сп. "Гора", бр. 1/2012 година. Доста са спорните моменти, особено за здравословното състояние на горите, но по-важни са следните цитирани цифри. Според данни на Изпълнителната агенция на горите (ИАГ) общият запас на горите от горския фонд на страната към края на 2010 г. е 643 млн. м³ стояща дървесна маса. Средният годишен прираст е 14.4 млн. м³. Националната стратегия за устойчиво развитие на горския сектор в България 2006-2015 г. предвижда през 2015 г. общото количество на добитата дървесина да достигне 7 млн. м³, а през 2020 г. - 8.5 млн. м³. В отчета на горския фонд на ИАГ се наблюдават следните данни: средногодишният прираст за 1980 г. е 7620 м³, за 1990 г. - 11 180 м³, за 2005 г. - 14 080 м³, за 2010 г. - 14 400 м³. Забелязва се огромният скок от 50 % от 1980 спрямо 2010 година.

В своята книга "Управление и стопанисване на горите през втората половина на XX и началото на XXI век" (стр. 277) инж. Христо Върховски тълкува отчета на горския

фонд, като с известни уговорки приема посочените цифри за верни. Някои специалисти коментират, че при прираст 14.4 млн. м³, сечем само 5 млн. м³. Максималистите искат да сечат 13-14 млн., умерените 8-9 млн., а отчетите на ИАГ са за около 5 млн. куб. метра.

Можем ли категорично да кажем колко трябва да ползваме и откъде трябва да дойде това двойно количество добивана дървесина? Предполагамите възможности идват от два големи източника (Върховски). Първият е ползването от иглолистните култури, като се очаква да бъдат включени за главна сеч и отсечени в течение на две десетилетия 100 хил. ха иглолистни култури, предимно от II клас на възраст. Вторият голям източник е превръщането по естествен път на издънковите гори в семенни. Очаква се през първото десетилетие да бъдат превърнати 104 хил. ха, а през второто - 130 хил. хектара. Въпреки че в напрегнатата програма за тяхното ускорено превръщане безвъзвратно изоставяме с отгледните сечи без материален добив. По отчета на ИАГ тези сечи са 13 %

спрямо ЛУП, и то при добив на 4.5 млн. м³. Превръщането, поради липса на отгледни сечи без материален добив, ще доведе тези гори отново до издънковите, и то след 70-годишен турнус. Като отчетем запасите на защитените гори - национални паркове, вододейни зони, курортни гори, ивицата от горната граница, горите от "Натура 2000" и други (представляващи 36 % от общия запас), в които е необходимо да се прилагат лесовъдски системи с продълг възпроизводителен процес и ограничено ползване, стигаме до националната цифра за нашите гори 8.5-9 млн. м³ дървесина за сеч.

Колко в действителност сечем в българските гори? От моите наблюдения към отчета на горския фонд трябва да добавим още няколко цифри: от неправилното отчитане на коефициента на плътност се добиват за цялата страна допълни-

телно около 1-1.5 млн. м³; други фактори, включващи неправилно маркиране, неправилно сортиране, неотчитане на излишъците, неправилно заложени запаси, неправилно кубирание, добив на дървесина на корен, неточни отчети, добив в частни гори, добив в общински гори, нередовна експедиция, всичко това е около 1.5-2 млн. м³. Като сбор се получава, че в момента ре-

ално ползваме около 8.5 куб. м³ от гората. От нерегламентирания добив от българските гори държавата губи милиони левове. Така че надеждите и апетитите за голямо бъдещо ползване не могат да се сбъднат по простата причина, че ние днес ползваме на ръба на допустимото.

Необходимо е държавата да въведе ред, премахвайки необоснованото прилагане

на коефициента на плътност; да не допуска добиване на дървесина на корен като невъзможен начин в условията на българските гори; да вземе на пряк отчет маркирането и ползването на дървесината от регионалните дирекции по горите, тъй като при сегашния Закон за горите такъв контрол с ясни правила липсва.

Инж. Иван ДИМИТРОВ

Механизация при ползването на дървесните ресурси: необходимост и перспективно развитие у нас

Дърводобивът е най-трудната и отговорна за изпълнение производствена дейност в горското стопанство. Със значителна тежест и рискове се характеризират повялянето и първичната обработка на дърветата, тяхното придвижване по терена до товарните площадки, както и товаро-разтоварните операции при транспортирането и доставянето на дървените материали до съответните потребители. Ето защо при ползването на дървесните ресурси е необходимо да се прилагат подходяща техника и технология, които да позволяват успешно и с висока производителност да се изпълняват тези операции, като се осигуряват необходимите условия за възпроизводство на дървесината в насажденията и се запазват в максимална степен техните многостранни средообразуващи функции. В същото време ползването от горите трябва да бъде съобразено и с изискванията на пазарната икономика, която днес се утвърждава с приоритетно значение в нашата горскостопанска практика. В това отношение създадените шест държавни предприятия в горското стопанство са призвани да осигурят необходимите условия, които да гарантират пазарната икономика в сектора. Това може да се постигне успешно само при подходящо механизирано ползване от горите, което да се основава на съвременни технологични методи и технически средства, съответстващи на специфичните теренно-растехнически условия на нашите гори.

Днес, в зависимост от вида и конструктивните особености на използваната техника при дърводобива в страните от ЕС, технологиите за добив на дървесина се реализират посредством три вида методи на работа - частично механизирани, високомеханизирани и напълно механизирани. При частично механизирани методи за повяля-

Фиг. 1

не и първична обработка на дърветата се използват моторни триони и съответни машини (въжени системи и трактори) за извоз до временните складове. При високомеханизирани методи с моторен трион се извършва само повяляне на дърветата, докато за тяхното кастрене, разкрояване и извоз се използва определена система от машини. При напълно механизирани методи всички работни операции, свързани с повялянето, първичната обработка и извоза на дървесината, са механизирани. Изцяло механизирани технологични методи най-широко се прилагат в Канада и Скандинавия. В Швеция например технологичният процес при дърводобива се извършва основно с модерни, съвременни многооперационни машини (харвестери), с които е постигнато пълно механизирание и в значителна степен автоматизиране на операциите по повяляне, кастрене и разкрояване на дърветата. В тази страна успешно е реализирана на практика перспективна програма на шведското горско ведомство, разработена в началото на 70-те години на миналия век - "Да няма работник с брадва, да няма работник с моторен трион и да няма работник в гората, стъпил на земята". Днес горският работник в Швеция наистина не стъпва на земята, защото при работа е удобно разположен в комфортна, високоергонична кабина на харвестера, и след насочване на обра-

ботващия агрегат с помощта на хидравличния стрелков кран на машината към определено дърво за повяляне, извършва бордовата компютърна система. Дървото автоматично се срязва, превърта се и преди короната му да допре земята, започва кастренето на клоните и разкрояването му на сортименти с дължина до 4 м, които се групират в отделни пакети (фиг. 1). Извозът на разкросените сортименти се извършва само със сортиментни трактори (фиг. 2). Годишната производителност на всяка от двете машини е над 20 000 м³, при експлоатационен режим на работа от около 1900 часа (Lars Nick, FTI 7+8/2007, s. 100).

Понастоящем напълно механизирани технологични методи за дърводобивна дейност в много страни на ЕС като Германия, Австрия, Полша, Чехия и други се утвърждават с високи темпове. В това отношение горското стопанство в Германия показва едно забележително устойчиво развитие. Така например през 2005 г. са закупени и внедрени в практиката общо 456 многооперационни машини и сортиментни трактори, през 2006 г. - 433, през 2007 г. - 510, в резултат на което през 2008 г. в горското стопанство на Германия се използват около 1400 многооперационни машини (харвестери) и 2100 сортиментни трактори (Nick, FTI

11+12/2008, s.117, Hofmann, FTI 5+6/2009, s. 11).

Разширеното използване на напълно механизирани технологични методи в горскостопанската практика се обуславя от техническите възможности на машините да преодоляват при работа значителни наклони на терените. Така например при добра, суха почва колесните многооперационни машини и сортиментни трактори успешно се експлоатират на

като се постига значително по-висока производителност.

За съжаление в нашата страна понастоящем се използват частично механизирани технологични методи, и то в значителна степен в техните първични форми, които в страните от ЕС са отдавна забравено минало. При сечта и първичната обработка на дърветата у нас е постигнато пълно механизирание на тези работни операции с помощта на съвременни мо-

вършват основната дърводобивна дейност. В Германия стойността на един харвестер през 2007 г. е била 358 000 евро и всяка година се повишава средно с 3-3.5 %. У нас ползването на дървесните ресурси в близкото бъдеще може да се извършва постепенно с прилагането в определени граници на високомеханизирани технологии. За целта трябва да се използват многооперационни машини от типа на процесорите. В този случай повялянето на дърветата се извършва отново само с моторни триони, а първичната им обработка като кастрене и разкрояване да става с процесори. Работата на процесорите може да се извършва в сечището или на временни складове. В нашата страна имаме малък опит с такива машини, макар и само при извеждане на отгледни сечи в млади и средновъзрастни насаждения. Използвани са процесори от типа на "Vimek", "Striper III" и кран-процесор "КП-40", които са внесени от Австрия на значително по-достъпни цени.

За да се постигне нивото на западноевропейските работнически-секачи, необходимо е нашите работници да се снабдяват своевременно с разработваните нови модели на утвърдените се у нас моторни триони от типа на "Stihl" и "Husqvarna", да се спазва препоръчителният режим на работа до 4 часа на ден с моторните триони, като се извършват прекъсвания от 10-15 минути на всеки работен час. Основна и задължителна необходимост за всеки секач е да е завършил курса за придобиване на правоспособност за работа с моторни триони и хресторези. Без документ, който се издава след курса, и каска на главата работник-секач не трябва да се допуска на работа в гората!

Проф. д.т.н. Васил
ВАСИЛЕВ

(Следва)

Фиг. 2

терени с наклони 35-40 %. Многооперационните машини с верижна ходова част и сортиментни трактори, съоръжени с помощна лебедка за изтеглянето им нагоре в ненатоварено състояние и спускане надолу по склона при товаренето им, могат да работят вече и при наклони от 50 до 60 %, а в някои случаи и до 70 % (Winterhalter, Becker, Uhlich, FTI 9/2007, s. 122). Успешното използване на харвестери в система със сортиментни трактори в практиката на планинските страни Австрия, Швейцария, Чехия и други са показателен пример и за България. В тези страни извозът на дървените материали със съвременни трактори осезаемо измества използването на колесните трактори с лебедки (специализирани и приспособени) при тази работна операция,

моторни триони от типа на "Stihl" и "Husqvarna". В България, която е планинска страна, и главно поради незадоволителното ѝ икономическо състояние, използването на моторните триони още дълги години ще бъде основно механизирано средство при добива на дървесните ресурси у нас. Експлоатационни условия за прилагането на съвременни машини (харвестери) при ползването на дървесината от нашите гори има. Немалка част от горите в Родопите, отчасти в Стара планина и по поречието на р. Дунав могат да бъдат усвоявани с такива машини. Това засега и в близкото бъдеще е невъзможно основно по икономически съображения. Тези машини са с много висока стойност, която днес е непосилна за нашето горско стопанство, както и за фирмите, които из-

Писмо от читател

Бяхме сплотен курс

Към редакцията с молба се обърна инж. Пенка Киришева-Макавейска, член на Дружеството на лесовъдните ветерани от Пловдивския район.

По случай Седмичата на гората и 50-годишния юбилей на випуск 1962 г. на специалността "Горско стопанство" на ВЛТИ тя би искала да поздрави своите състуденти и да им пожелае здраве, сили и младежки дух с куплет от песента:

*Ще минат може би години,
оттогава ще се съберем,
ще бъдем всички -
само младостта ни
единствена ще липсва
между нас...*

В своето писмо инж. Ма-

кавейска разказва, че е завършила специалността "Горско стопанство" на ВЛТИ - София, през 1962 година. "Бяхме сплотен курс - взаимно си помагахме, без злоба и завист. Тъй като имаше квота за прием на жените в тази специалност, бяхме 7 момичета от цяла България - Александра, Христина, Иванка, Парашкева, Данка, Гургана и аз - Пенка. А младежите бяха 90. След завършването си заминахме по централно разпределение на работа за 3 години в горските стопанства, главно в пограничните райони. Работихме с младежка жар и всеотдайност. За нас работата в горите беше призвание, а не препитание. С го-

дините наши състуденти станали научни работници и ръководители (чл.-кор. Боян Роснев в БАН, д-р инж. Геор-

ги Стенин - в Министерството на горите), директори на регионални дирекции (инж. Кольо Сидеров, инж. Георги

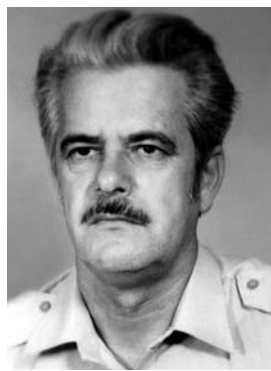
Делиев), директори на горски стопанства (инж. Борис Бангеев), зам.-директори (инж. Александра Миладинова,

инж. Георги Александров), изброявам само по едно-две имена, тъй като списъкът е много дълъг. Някои починаха, други са на заслужен отпих, а трети продължават да работят като лицензирани лесовъди (в това число и аз).

Съжалявам, че няма сред нас бизнесмен, който да организира и спонсорира среща на випуска ни. Досега сме се събирали на 5 сбирки. Първата беше на Витоша, в хижата на МГПП, на която присъстваше тогавашният министър Янко Марков. Последната ни среща беше в хижа в местността Белите брези край Кърджали" - пише Пенка Киришева-Макавейска.

Снимката, която е изпратила, е на I група на випуска на производствена практика в Родопите.

Юбилей

Инж. Васил
НИКОЛОВ
на 85 години

Роден е на 01.03.1927 г. в Дупница.

През 1951 г. завършва Лесотехническия факултет на Селскостопанската академия в София, специалност "Горско стопанство". Трудова си дейност започва в ГПС - Чепино, като началник-участък. Работи като гл. инженер в ГПС - Елешница, директор на ГПС - Рилски манастир, и ГПС - гр. Станке Димитров, в които се изявява като добър ръководител и организатор на дърводобивната дейност.

От 1960 до 1970 г. е директор на ГС - Добрич, където с присъщите му ентусиазъм и чувство за отговорност се изявява в стопанисването на горите в този район.

През 1970 г. започва работа в Република Коми, където до пенсионирането си през 1988 г. е заемал различни длъжности - началник на производствено-технически

отдел в ГПП - Усогоorsk, първи зам. генерален директор на ДСО "Дърводобив и строителство", а от 1977 до 1988 г. - и генерален директор на обединението.

Инж. Васил Николов умело ръководи и направлява цялостната дейност на най-голямото обединение в дърводобивната промишленост на тогавашния Съветски съюз. На съвместния дърводобив в Коми инж. Николов посвещава 11 години, като е достигнал върхове в производството, работил е с хиляди работници и специалисти и е заслужил тяхното уважение и признание на много добър и принципен ръководител. Познат е на лесовъдската колегия с трудолюбие, висок професионализъм и управленски умения, така необходими в настоящите трудни времена за горския сектор.

Инж. Александър АРСОВ

Инж. Димо
КЪНЕВ
на 80 години

Лесовъдската колегия познава инж. Димо Кънев като изтъкнат специалист и деятел в областта на горското стопанство, допринесъл твърде много за формирането на горската политика в стопанисването и ползването на горите у нас. Работил всеотдайно през цялата си трудова дейност за подобряване на състоянието на горите в Бургаския регион, за ефективно използване на природните възможности за възобновяване на горите и за повишаване на квалификацията на специалистите в горските стопанства.

Димо Кънев е роден на 14 март 1932 г. в с. Казанка, Старозагорска област. Завършва ВЛТИ, специалност "Горско стопанство", през 1955 г. и започва работа в Горското стопанство в Граматиково. В продължение на 32 години последователно е инженер, главен инженер,

зам.-директор и главен директор на ГСК и РДГ - Бургас. Под негово ръководство се създават нови гори в обезлесените и ерозирани площи от горския фонд, строят се горски пътища и се въвеждат нови технологии и техника в дърводобива. През 1990-1992 г. е координатор на България за Силва Медитеранеа към ФАО. Участва и в Десетия световен конгрес по горите в Париж през 1991 година. Взема участие в научноизследователската работа по отглеждането и възобновяването на горите в района. Автор е на редица публикации в горския периодичен печат и в други издания.

Инж. Димо Кънев е високоерудирани, с богат професионален опит лесовъд, който се ползва с нужното уважение и признателност от колегията.

Ст.н.с. г-р
Чанко
ГАРИЛОВ
на 80 години

Роден е на 15.02.1932 г. в с. Загорци, Бургаска област.

Завършва ВЛТИ - София, през 1955 година. Работи като директор на Горските стопанства в Средец и Малко Търново. От 1962 до пенсионирането си през 1992 г. е научен сътрудник в Опитната станция по дърбовите гори - Бургас, където се занимава главно със селекцията на дърбовете и участва активно в разработката на други задачи, свързани със стопанисването на горите у нас. Провежда и активна експериментална дейност. Под негово ръководство е създадена мрежа от изпитателни култури. С цел съхраняването на генетич-

ните ресурси на дърбовете участва в заделянето на автотонни насаждения за семенни бази и в създаването на първите експериментални семенни плантации от зимен дъб, благуи и брекия.

Автор е на повече от 50 научни публикации и съавтор на монографии и на основната инструкция за стопанисване на горската семепроизводствена база.

Д-р Чанко Гарилов е известен на лесовъдската колегия учен с висока лесовъдска култура и ерудиция, посветил цялата си трудова дейност в служба на българската гора.

Декларация на СЛБ:
Резултати от конкурси за длъжността
"директор на дирекция"
на природен парк

Съюзът на лесовъдите в България на 27 февруари изпрати Декларация до министъра на земеделието и храните и до изпълнителния директор на Изпълнителната агенция по горите инж. Бисер Дачев.

В декларацията се казва:

Съюзът на лесовъдите в България подкрепя реформите в горския сектор и продължава да работи за подобряване на състоянието на отрасъла, авторитета на българския лесовъд и неговата професия. Стопанисването на горите в интерес на обществото и защитата на природата и околната среда вървят ръка за ръка и са неразривно свързани с лесовъдската професия. В своята вече повече от 100-годишна история СЛБ активно е съдействал и подпомагал горското ведомство за изграждането и утвърждаването на системата от защитени територии в страната. За да изпълни тази мисия към бъдещите поколения, Съюзът на лесовъдите в България е сред създателите на природните паркове у нас, в това число и на ПП "Витоша" - най-старият природен парк на Балканите, който успяхме да защитим като един от безценните природни дарове, които има нашата столица София.

За да запазим и доразвием достиженията на лесовъдската професия в тази посока, бихме желали да се преустанови негативната тенденция на проведените конкурси, целящи подмяна на "неудобните" директори на

природни паркове - хората, които доказаха в годините, че посредством своята работа, спазвайки действащите закони, защитават собствеността на държавата и интересите на обществото.

Такъв пример е проведенният конкурс за избор на директор на ДПП "Витоша", при който не са спазени процедури и законови изисквания, поради което СЛБ изразява своето категорично несъгласие с резултата от конкурса. Нашите основания в този случай са:

1. В изискванията на чл. 160, ал. 3 от Закона за горите директор на специализирано териториално звено може да бъде "лице с висше образование, съответстващо на предмета на дейност на специализираното териториално звено, с образователно-квалификационна степен "магистър" и с трудов стаж по специалността не по-малко от 7 години, придобит след завършване на висшето образование".

2. В т. 4 на обявата за конкурс е предявено изискване за 7 години стаж по специалността след придобиване на "висше лесовъдско образование" на кандидата.

3. Изрично условие за заемане на длъжността, посочено в длъжностната характеристика, представена на кандидатите при подаване на техните документи, е необходимостта да притежават висше образование по специалност "Горско стопанство" или "Екология на горските екосистеми".

Независимо от представените по-горе изисквания, в

действащата нормативна уредба, а така също и във вътрешноведомствените нормативни документи, при проведената процедура за първоначален подбор на кандидатите по документи са допуснати кандидати с несъответстващо на изискванията образование. Вероятно комисията е свършила съвестно своята работа, но забележките, без да се съобрази с изискванията на правилата.

Ръководството на СЛБ протестира срещу този административен акт.

Създава се впечатление,

че се "откликва на необходимостта" на някои бизнес среди да бъде отстранен от длъжност директорът на ДПП "Витоша".

Уважаеми г-н министър, верен на традициите в своята политика, Съюзът на лесовъдите в България изразява лично пред Вас своята воля за категорично ограничаване на стремежите за превръщането на българската природа в обект на лични интереси. С болка и недоволство от няколко години сме свидетели на системни опити за заобикаляне на закона, за да бъдат впрегнати ресурсите на Природен парк "Витоша" в средство за лично облагодетелстване. Считаме категорично за акт в тази посока и предложените промени в действащия Закон за горите, които дават право на предприемачите да застрояват и ползват територии от парковете, без спазване на необходимите процедури и изисквания за предоставяне за ползване на горски територии - публична държавна собственост.

Общо годишно събрание на СЛБ

На 6 март в Лесотехническия университет се проведе общо събрание на Съюза на лесовъдите в България. Присъстваха 36 делегати от всички регионални структури на Съюза. В дневния ред на събранието бяха включени отчет за дейността през 2011 г., отчет за финансовото състояние, проект за бюджет за 2012 г. и организационни въпроси. Отчетният доклад бе представен от председателя на СЛБ доц. Иван Палигоров. 2011-та година премина под надслов "Гората за хората" и с мероприятията, проведени от СЛБ, се целеше да се подчертае неизмеримата роля на гората за нашето съществуване. Едновременно с това се постави и акцентът върху ролята на хората за създаването, стопанисването и опазването на горите в национален и световен аспект. В отчета бе подчертано, че в настоящия момент колегията е изправена пред предизвикателствата в изпълнение на новия Закон за горите. Категорично беше изразено становището, че българската лесовъдска колегия има нуж-

да не от разделение, а от единство, като се пази от политическата партизанщина, безпринципните уволнения и назначения. Време е да се защитат по-често мненията и предложенията на лесовъдите с оглед успешно изпълнение на належащите задачи, които стоят пред отрасла.

Направен бе обширен обзор на извършеното през годината в изпълнение на приетата мандатна програма на Съюза. Важно бе приемането на декларациите на СЛБ, в които е отразено категоричното становище на организацията относно защита на професионализма, спазване на изискванията на закона и справедливо заплащане на труда на лесовъда. Направен е анализ на участието на СЛБ в работата на Съюза на европейските лесовъди. По организационно състояние на Съюза са отчетени някои негативни резултати - формален съюзен живот, отлив на членове, недостатъчна активност и критичност в работата.

В отчета за финансовото състояние на Съюза бе направен анализ на приходите и

разходите, извършени през годината. Намаляването на приходите се дължи на неизпълнение на членския внос за годината от някои регионални съвети на СЛБ - в Кюстендил, София, Ловеч, Шумен и Русе. Разходната част на отчета показва, че е спазена финансовата дисциплина.

Оживени разисквания се проведеха по някои организационни въпроси. Отправена бе сериозна критика към начина за изготвянето на поднормативните документи, свързани с новия Закон за горите, за които недостатъчно е търсено мнението на колегията по места. Обсъдена бе и зародилата се опасност от появата на извъннатите в отношенията между колегията в РДГ и новосъздадените горски предприятия. Направени бяха предложения за изменение на структурата на регионалните съвети по места. Прие се решение до 20 април т.г. регионалните съвети да обсъдят и да предложат своите виждания по този въпрос.

Инж. Борислав БОЖОВ

Природозащитниците отново
на протест

Протестно шествие срещу готвените промени в Закона за горите се проведе на 14 март в София, Пловдив, Варна и Казанлък. Шествието е организирано от коалицията "За да остане природата в България" и е единадесетата поред инициатива, насочена към спиране на предстоящите законодателни промени. Според еколозите промените ще дадат възможност

за бърза и евтина сеч на държавни и частни гори, за да се проправят пъти и просеки за лифтове. Ще се позволят на практика голи сечи, които са забранени от закона и ще предизвикат свлачища и наводнения. Природозащитниците смятат, че приемането на поправките в Закона на второ четене ще бъде поредното доказателство, че държавата обслужва не общест-

веня, а частни интереси.

Най-голямо беше шествието в София, което наброяваше повече от 1000 души. С плакати "Вън бетона от закона!", "Хубава си, моя гора, но не задълго", "Мълчанието е злато, но само ако си овца", "Взехте ни морето, оставете ни поне планините" протестиращите преминаха по софийските улици.

Абдикирането на горските стопанства от добива на дървесина и залесяването трябва да спре

През последните 20 години състоянието на горите у нас все по-осезаемо се влошава, а обществеността все по-критично се отнася към случващото се в управлението на горския сектор. Колегията губи доверие към специалистите лесовъди от всички нива, което е следствие от неправилните им действия или от бездействието им. Поради честите кадрови промени, извършвани, без изключение, от всички идващи на власт нови правителства, които обещава да дадат всичко от себе си за доброто на българската гора, положителни резултати няма. Страхът от утрешния ден, несигурността на работното място и постепенното отнемане на права по законов път трайно наредиха колегите в редиците на съзercателите, чакащи следващи промени. Мизерното заплащане в горския сектор се отразяваше пагубно на самочувствието на специалистите, не ги мотивираше за работа, а по-добрите напуснаха ведомството и се ориентираха към други дейности.

През тези вече над 20 години на специалистите в горското ведомство и на обществеността се внушаваше, че се разработват програми и стратегии, базиращи се на добри европейски практики. С това старателно се отк-

няваше вниманието от ширещата се сива икономика в горите, обуславяна от тесни лобистски интереси и слугинажа на хора от управлението на горското ведомство, на които липсваше морал и управленски опит. Примери бившият зам.-министър доц. Георги Костов на въпроси като "защо продължават кражбите на дървесина от горите", "защо се шири сивата икономика и корупционната практика" отговори, че "...това нямаше да става, ако горите не бяха държавни" и че "частникът (собственикът) няма да допусне това, което сега става в горите". Казаното остава без коментар. И още един факт. През 70-те години на миналия век европейската лесовъдска общност, разтревожена от състоянието на горите на континента и упоритата съпротива на частните горовладелци срещу инвестирането във възпроизводството на горите, очертава трайна тенденция за тяхното влошаване и организира конференция. Тя се провежда през септември 1975 г. в Интерлакен, Швейцария, като участват представители на всички европейски държави. От участни-

ците в този форум се изискваше при регистрирането да представят доклад по определена схема, а работната програма предвиждаше след основните доклади изслушване на страните участнички. Докладът на нашата делегация бе бурно аплодиран. Водещият благодари на докладчика и се обърна към присъстващите (цитирам по памет): "От вашите аплодисменти пролича огромното ви удовлетворение от направеното от лесовъдската колегия в тяхната малка, но красива страна. Високият професионализъм и патриотичното отношение към горите не е отразен в доклада, но аз го видях и почувствах при посещението ми в България във връзка с подготовката на настоящата конференция, и това е едно от условията за успехите. Ще подчертая още два съществени факта за отличните резултати. Горите в България са общодържавна собственост и дейностите по възпроизводството, експлоатацията, дървопреработването, мебелната и целулозната промишленост, дори и управлението на водите, са съсредоточени в едно министерство. Това улеснява процесите на съгласуване действия и провеждане на единна политика в горите. Ние губим много време и ресурси за изглаждане на

противоречията и много трудно достигахме до частични решения. Завиждам благородно на лесовъдите в България и съжалявам, че ние не сме в състояние да променим нашата действителност."

А сега да се върнем в наши дни. Да се внушава, че неудачите в управлението на горския сектор и влошаването на горите се дължат на това, че те са държавна собственост, е, меко казано, безумие, а точната квалификация е престъпление. Ние имаме горчивия опит от приватизацията на промишлените обекти, които за кратко време бяха превърнати в скрап. Това ли искате да се случи и с горите, уважаеми господа? Законът за горите, приет през април 2011 г., не издържа проверката и се предлага неговото изменение с цел даване право на горските стопанства да осъществяват дърводобивна дейност със собствена организация. Това предизвиква неодобрението на частните дърводобивни фирми, които организират протести и заплашват с неподчинение, мотивирайки се, че ще бъдат поставени в неконкурентна среда и ще фалират.

Практиката показва, че горските дърводобивни фирми не са в състояние да реализират професионално це-

лия ресурс, който предлагат горите. В перспектива тази немощ ще се усеща все повече, поради привършване на достъпните обекти. Големият брой на регистрираните (над 3000) дърводобивни фирми не е гаранция за възможности в тази насока. Защо? Голяма част от тях освен лиценз друго нямат. Разчитат повече на кражба на дървесина. Няма намерение и възможности да се развият като коректни ползватели. Тези фирми формират негативизма в обществото и към останалите фирми. При един по-ефективен контрол от органите към ведомствата те сами ще отпаднат и нарушенията ще бъдат ограничени чувствително. Тромавата и нерегулирана административна уредба не съдейства за укрепване на добронамерените дърводобивни фирми, а заплащането за добитата дървесина, след като бъде реализирана, е неправилно и ги поставя в сериозни финансови затруднения. Това поражда тежест в трудовите ресурси, които се допълват от неквалифицирани и с ниска производителност работници. Фирмите, които имат финансови възможности, се въздържат от инвестиции за механизирани и модернизирани на дейността по добив на дървесина. Основание за

това е липсата на нормативна гаранция за работа и яснота в обектите в перспектива.

От казаното дотук се налага да повторим, че изменението на Закона за горите и даване на право на държавните горски стопанства да участват със собствена организация в добива на дървесина и поемане изцяло на залесяванията е повече от наложително. В стопанствата е съсредоточен голям квалифициран кадрови ресурс, който сега се хаби и не се използва по предназначение. За да се елиминират съмненията за конфликт на интереси, дърводобивните обекти на горските стопанства да се определят на случаен принцип чрез разиграване на набравия лесосечен фонд за годината на компютър пред комисия. Държавните предприятия колкото се може по-бързо да определят правилата и изискванията, за да не останат измененията в закона само пожелание. Всичко това е само в интерес на българската гора и бъдещите поколения. Примери от лесовъдската практика в миналото има в изобилие. Сега е вашето време, уважаеми колеги.

Инж. Александър АРСОВ

Историята помни

Стопанската експлоатация на горите

Още в миналото българските лесовъди съвсем обосновано защитаваха тезата за преминаване към стопанска експлоатация на държавните гори, т.е. към експлоатация (ползване), при която горските стопанства извършват сечта и извозването на материалите до временните складове, а търговците ги получават от там. По сега действащия Закон за горите ползването на дървесина от горските територии с обществено значение ще се извършва само от търговци (чл. 111, ал. 2) и единствено времето може да покаже доколко законотворците са били на прав път. По този повод е статията на лесовъда Васил Стоянов, публикувана в сп. "Горски преглед" от януари 1924 г., в която още тогава са отразени преимуществата и значението на този начин за ползване от горите.

"Един жизнен въпрос, който трябва да вълнува всички умове у нас, това е въпросът как да се стопанисват и експлоатират обществените гори с цел да се осигури по-голям материален приход на държавата и да се запази това народно богатство за вечни времена. Законодателят трябва да прецени

обективно всички моменти и специално за държавните гори да заеме решително становище: по кой път да се върви, за да остане държавата действителен стопанин на своите гори, за да направи последните по-рентабилни и да създаде от тях един неизчерпаем източник за своя финансова подкрепа и за правилно удовлетворение разнообразните нужди на цялото общество. По отношение стопанисването на горите пътят е единичък, да се тури край на протекционизма и привилегироваността, да се премахне партизанстването, а това значи да се откажем от търговата и концесионната система на експлоатацията и да възприемем по-висшия етап - стопанската експлоатация на държавните гори. Аргументите, които се изтъкват от компетентните лесовъдски кръгове и които говорят в полза на стопанската експлоатация, са силни и необратими. Последната се налага по социални, финансови и политико-икономически причини, но най-важният аргумент, който се явява в защита на стопанската експлоатация, това са чисто лесовъдските съображения.

Една от най-важните лесовъдски функции това е неизмерното запазване продуктивната сила на почвата,

правилно и хармонично произвеждане на сечта, незабавно възобновяване на изсечените площи и най-после навременно и рационално извозване на добитите материали във от сечищата. Търговецът респ. предприемачът нито притежава нужните знания, а и нито има интерес да извършва тия работи с нужната внимателност. Чрез своите работници той сече и извозва закупената дървесна маса, без оглед на това, че може да нанесе чувствителна повреда на оставащата млада жизнеспособна генерация, която ще ни представлява бъдещето на гората. Неговата цел е по-изгодно и по-евтино използване на

дървесния продукт.

Вместо да бъде пълен распоредител с всички горско-експлоатационни работи в поверения му ревер, лесовъдът се намира в състояние на пасивен наблюдател на много несъобразности и беззакония и вижда как пред неговите очи се руши всичко онова, което природата и неговата веща ръка са създали с толкова труд и нежни грижи. При стопанската експлоатация картината е съвсем друга. Лесовъдът като експонент на държавата извършва всички гореупоменати манипулации планомерно и безпрепятствено, базирайки се само на принципите на горската наука.

.... Разгледаме ли въпроса от неговата социална страна, ще дойдем до същото заключение, че единствено стопанската експлоатация е най-целесъобразна и най-идеална форма за използване на обществените гори. При стопанската експлоатация социалната неправда се отстранява. Местният работник бива трайно занят във всички най-разнообразни работи на експлоатацията. Неговият труд се заплаща сравнително по-високо, защото стопанина на гората не търпи ония рискове, с които се обременява предприемачът. Под умелото ръководство на лесовъда всички експлоатационни работи текат планомерно. Във всеки момент се предприемат само такива и толкова работи, колкото обективни теренски и климатически условия позволяват да бъдат извършени с нужната бързина и свършенство.

Но социалната страна на въпроса обхваща и друг един много важен фактор - а това е управлението на горите. Единствено лесовъдът е онова лице, което е призвано да ръководи експлоатацията на горите. Експлоатацията е централна ос, около която се върти правилното приложение на лесоустройствения план и идеалното създаване и отглеждане на насажденията.

Отнеме ли се тая деятелност от неговите ръце, горското стопанство бива обречено на гибел. Лесовъдът, който при най-упорит и мъчителен стадий е закръжил своите горско-технически познания, когато отиде в практиката, бива свършено откъснат от необятния лабораторий на експлоатируемия обект, там именно където е неговото предназначение. Вместо това бива затворен между четирите стени на канцеларията и започва да свършва своята кариера с изпълнение на писки и дела. Вместо активен стопанин, той се превръща на педантен бюрократ. А вън, далеч от неговото зорко око, се развиват лесовъдските и лесотехнически работи. От време на време сам или направо чрез своите помощни органи той само контролира дали се изпълняват клаузите на договора.

Само стопанската експлоатация ще измъкне лесовъда от праините канцеларии и ще го постави на истинското му място. Само тя ще му даде импулс за истинска творческа работа, стремейки се да доведе в хармония и равновесие тия два най-важни процеса в интензивното горско стопанство: Ползване от дървесния продукт и неговото бъдещо пресъздаване."

МУЗЕЯТ НА ЛЕСОТЕХНИЧЕСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ - пазител на горската история

Много от завършилите лесовъдците в Европа български се завръщат в следосвобожденска България, носейки в себе си идеята за съхраняването за бъдещите поколения на всички събития, свързани с възстановяването на нашите гори и изграждането на модерно горско стопанство. Първостроителите на нашето горско дело не дочакват създаването на тази идея. За съжаление не успяват да се съхранят архивите на лесовъдските сдружения, архивите на службите в лесничествата са безвъзвратно загубени, липсва и информация за секциите по укрепяване на пороищата и залесяване, както и архивите на видни и заслужили личности.

През 1975 - юбилейната година, през която се навършват 50 години от лесотехническото образование в България, е реализирана една дългогодишна, възрожденска идея - създаването на музей за съхраняване на миналото на нашето горско стопанство.

Идея с голяма морална и практическа стойност, както потвърди изминалото време, става реалност. Замислен като Национален музей по ле-

сотехника, не стига до реализацията си, но създаването на музей при ВЛТИ (сега ЛТУ) става факт със заповед (542/14.07.1975 г.) на ректора на ВЛТИ проф. Александър Илиев, когато се учредява Музей с научен архив. За негови първи ръководители са назначени проф. Свилен Николов (почетен доктор на ЛТУ) и инж. Веселин Дочев.

Започва трескава подготовка за набиране на даренията за музея. Издирват се хората, свързани тясно с горското ведомство - ръководители на централното управление, ръководители на секциите, стопанствата. Не може да не отбележим и да не оценим по достойнство делото на инж. Дочев по издирването, съхраняването, класифицирането и описанието на даренията. Едно от най-ценните и значими постижения на ръководителите на прохаждащия музей са писмените спомени на ветераните в горското дело. Заслужават да бъдат споменати някои от тях - Стефан Синивирски, който има голяма заслуга за инвентаризирането на горите в непознатата тогава Странджа, както и далновидността му за иници-

иране на обявяването на резерват "Горна Еленица-Силкосия", Захари Бъчваров и Тодор Иванов - от първия випуск лесовъди на Агрономо-лесовъдния факултет, Димитър Загорев - началник на Отделението на горите, лова и рибарството, и много други. Една от първите изяви на музейната сбирка за тогавашното време е с надслов "100-годишната история на родната лесотехника", която е посветена на 100-годишнината от освобождението на България от османско робство. Следват фотоизложби, публикации, консултации и други. Една значима придобивка, спечелена по линия на музея, е дарението на фонда "Димитър Христов".

Задачите, които са били поставени при основаването на музея, са същите и днес, включително в нормативните документи на ВЛТИ, а впоследствие и на Лесотехническия университет. Функциите и задачите пред Музея с научен архив при ЛТУ са свързани с: издирване, събиране и съхраняване на архивни научни материали, документи, предмети и други свидетелства за дейностите по лесотехника в

България; обработка, систематизиране и документално отразяване на историческото развитие на образованието, науката и практиката на горското стопанство в България; на дърводобивната, дървообработващата и мебелната промишленост; на ландшафтната архитектура и опазването на природната среда; на борбата с ерозията; на лова и ловното стопанство, агрономството, ветеринарната медицина; популяризиране и осъществяване на възрожденските идеи в България за запазване на паметта за поколенията, свързани с едно от най-ценните ни богатства на страната - горите, и горските труженици.

След апостолската работа на проф. Свилен Николов и инж. Веселин Дочев музейят се поема от един също много добър познавач на горската ни история - проф. Георги Пухалев.

От 1998 г. организатор на музейната сбирка е Галя Данаилова, която полага началото на компютърната обработка на събраните материали. След 2003 г. ръководството на музея се поема от доц. Иван Палигоров, а след пен-

сионирването на Галя Данаилова през 2010 г. като организатор на музея е назначен гл. ас. инж. Евгени Цавков, преподавател по дендрология в ЛТУ.

За периода от създаването на музея до сега (1975-2011 г.) са събрани и систематизирани общо 955 архива, като 599 са на частни лица - документи, снимки, спомени, книги, ръкописи, отлечения и други. В музейната сбирка са предадени известен брой акварелни картини, рисувани от наши възпитаници като Илия Пасков от втория випуск лесовъди, 1930 г., които и сега могат да се видят в Заседателната зала на Университета. Друга част от архивите включва материали на институции, горскостопански поделения (РДГ и ГС), техникуми, природозащитни организации, чествания. Материалите, обхващащи сферите на образованието, съдържат информация за наши студенти по лесовъдство, завършили в чужбина (Франция, Германия, Австрия, Русия, Полша, Югославия) и у нас в Агрономо-лесовъдния факултет на СУ "Климент Охридски", ВЛТИ

и ЛТУ, както и възпитаници на горските училища и горските техникуми в миналото и сега.

Съществена част от музейната сбирка представлява дареният книжен фонд - книги, учебници, сборници, отпечатайки от статии, ръкописи и други, за чието запазване е редно да се помисли и да се работи по-активно. Ще се радваме, ако информация, снимки, документи, които биха представлявали ценност за историческото минало на нашите гори, бъдат предоставени на музея.

Изразяваме нашата благодарност към всички, които проявяват интерес към поддържането и осъвременяването на нашия скромнен Музей с научен архив и се надяваме това дело, макар да не носи материални приходи, да пребъде, за да бъде подадена ръка за бъдещите поколения, които по-усърдно да проучват историята на горите и горското стопанство на България.

Евгени ЦАВКОВ
Иван ПАЛИГОРОВ

ЮРИДИЧЕСКА КОНСУЛТАЦИЯ

Работодателят утвърждава график за ползването на платения годишен отпуск от работниците и служителите за следващата календарна година

Отговор: Сега действащата разпоредба на чл. 173, ал. 1 от Кодекса на труда (изм. ДВ, бр. 18/2011 г., в сила от 01.03.2011 г.) задължава работодателя до 31 декември на предходната година да утвърждава график за ползването на платения годишен отпуск (ПГО) от работниците и служителите за следващата календарна година след консултации с представителите на синдикалните организации и представителите на работниците и служителите по чл. 7, ал. 2 от КТ. Графикът се изготвя така, че да се даде възможност на всички работници и служители да ползват платения си годишен отпуск до края на календарната година, за която се полага. Работникът или служителът също е длъжен да използва платения си годишен отпуск до края на календарната година, за която се полага, като отпусъкът се ползва след писмено разрешение на работодателя (чл. 173, ал. 2 и 6 от КТ).

Съгласно чл. 37а, ал. 1 от НРВПО (ДВ, бр. 21/2011 г., в сила от 15.03.2011 г.) преди утвърждаването на графика работодателят е длъжен да покани всички работници и служители да заявят своите предпочитания за времето, през което наведнъж или на части желаят да ползват платения си годишен отпуск до края на календарната година, за която се полага, както и за предходни календарни години.

С разпоредбите на чл. 37а, ал. 2 и 3 от НРВПО се определят условията и съдържанието на графика, а ал. 4 на чл. 37а задължава работодателя да информира всички работници и служители за утвърдения график и да държи на тяхно разположение на подходящо място в предприятието екземпляр от графика.

Съгласно чл. 37б, ал. 1 от НРВПО в графика се включват всички работници и служители, които ще ползват платен годишен отпуск през календарната година. Работодателят включва и определя времето на ползване на ПГО на работниците и служителите, които са били поканени по реда на чл. 37а, ал. 1 да определят времето на ползване на ПГО, но не са направили това (ал. 2 на чл. 37б). С ал. 4 на чл. 37б е предвидено, че в графика може да се включва ПГО, ползването на който е отложено, както и неизползваният до 1 яну-

ВЪПРОС: След приетите промени на Кодекса на труда (КТ) и Наредбата за работното време, почивките и отпуските (НРВПО) във Федерацията поставят питання: Кои отпуски следва да включим в графика за ползване на отпуските - само тези, които се полагат за съответната календарна година, или могат да бъдат включвани и неизползвани отпуски за 2009 и 2010 година? Какво трябва да направят работникът/служителят, когато се наложи по лични причини да излезе в отпуск, след като е изготвен годишният график и исканите от него дни не са заложили в него? Ако работодателят разреши ползването на отпуску във време, което не е предвидено в утвърдения график, трябва ли да го променя?

ари 2010 г. платен годишен отпуск за предходни календарни години. В графика може да не се включват работници и служители, които са наети за изпълнение на сезонни работи и дейности, поради тяхната специфичност (чл. 37б, ал. 3).

Следователно няма пречка в графика за ползване на отпуску през 2012 г. да бъдат включени и неизползвани отпуски за 2009 и 2010 година.

Двугодишната погасителна давност на правото на ползване на ПГО беше въведена с разпоредбата на чл. 176а от КТ „Погасяване на правото за ползване“ (нов, ДВ, бр. 18 от 01.03.2011 г.), от което следва, че давността се прилага и за отпуските за 2010 година.

Двугодишната погасителна давност на правото на ползване на ПГО не се прилага единствено спрямо неизползваните отпуски до 01.01.2010 година.

Когато ПГО или част от него не е ползван до изтичане на две години от края на годината, за която се полага, независимо от причините за това, правото на ползването му се погасява по давност (чл. 176а, ал. 1 от КТ).

Когато през календарната година, за която се отнася, работникът или служителът не е могъл да ползва изцяло или отчасти платения си годишен отпуск поради ползване на отпуску за временна неработоспособност, за бременност, раждане и осиновяване или за отглеждане на малко дете,

както и на друг законоустановен отпуск, правото на работника или служителя на ползването му се погасява по давност след изтичане на две години от края на годината, в която е отпаднала причината за неползването му (чл. 176, ал. 4 и чл. 176а, ал. 2 от КТ).

В чл. 37в от НРВПО е уредено допълването и изменението на вече утвърдения график. При възникване на конкретни икономически, технологически, финансови, пазарни и други обективни причини от подобен характер графикът може да се изменя по реда на чл. 173, ал. 1 от КТ.

Ако работникът или служителът пожелае да ползва отпуску за период, който не е посочен в графика, работодателят не е длъжен, но ако прецени, може да разреши ползването му, без да е необходимо да променя графика.

Чл. 37г, ал. 2 от НРВПО задължава работодателя да предоставя или отлага ползването на ПГО в писмена форма и своевременно да уведомява работника или служителя в случаите, когато има право да предостави ПГО на работника или служителя и без негово писмено искане или съгласие (чл. 173, ал. 7 от КТ), както и когато отложи за следващата календарна година ползването на част от платения годишен отпуск поради производствени причини или при уважителни причини по писмено искане на работника или служителя и с негово съгласие (чл. 176, ал. 1 и 2 от КТ).

Когато работодателят не е разрешил ползването на отпуску за периода, посочен в графика, работникът или служителът има право сам да определи времето за ползването му, като уведоми за това работодателя писмено поне две седмици предварително (чл. 173, ал. 9 от КТ), до изтичането на давностния срок по чл. 176а от КТ.

Справка: Чл. 173, ал. 1, 2, 3, 6, 7, 8 и 9; чл. 176 и чл. 176а от КТ; чл. 37а, ал. 1, 2, 3, 4, чл. 37б, 1, 2, 3 и 4, чл. 37в, чл. 37г, чл. 37д от НРВПО.

Николина НАНОВА
юрисист при ФСОГСП

РЕДКОЛЕГИЯ НА ВЕСТНИК "БЪЛГАРСКА ГОРА"

Българска
ГОРА

JSSN 1312-7055

<http://www.bulgarian-foresters.org>

Главен редактор - инж. Богдан БОГДАНОВ
Редакционен съвет:
проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ, проф. д-р Никола КОЛЕВ, доц. д-р Милко МИЛЕВ, доц. д-р Груд ПОПОВ, инж. Борис ГОСПОДИНОВ, инж. Илия СИМЕОНОВ
Редактор - Диана ПЕТРОВА
Предпечатна подготовка - инж. Ваня ИЛИЕВА
Печат - БОБ и Ко Принт

КОРЕСПОНДЕНТИ: инж. Иван ГЕОРГИЕВ - Берковица, инж. Георги МАНГУШЕВ - Благоевград, инж. Стоян ТЕРЗИЕВ - Бургас, инж. Игнат ИГНАТОВ - Варна, инж. Борислав ЯНГОЗОВ - Кърджали, инж. Румяна ВЕЛЧЕВА - Ловеч, инж. Никола КАВАРДЖИКОВ - Пловдив, инж. Кирил ТОДОРОВ - Пазарджик, инж. Тодор ТОДОРОВ - Русе, инж. Красимир КАМЕНОВ - Смолян, инж. Румяна ПЕНЕВА - Сливен, инж. Ярослав ЯРОСЛАВОВ - Стара Загора, инж. Иван ГУНЧЕВ - Велико Търново, инж. Илиян МУТАФИЧИСКИ - Кюстендил, инж. Николай СТОЯНОВ - Шумен, ст.н.с. I ст. Христо ЦАКОВ - Институт за гората, ст.н.с. II ст. Костадин БРОЩИЛОВ - ОСДГ - Бургас. *Всички мнения, изразени в авторски публикации, са лични и не ангажират Редакционния съвет.*

Съюз на лесовъдите в България
Банкова сметка: IBAN BG 90 STSA № 93000010117510, Банков код: 30021040, Банка ДСК - АД, клон 4 София 1000, бул. "Витоша" 15
За връзка със Съюза на лесовъдите в България и със Съюза на европейските лесовъди
e-mail: bbgora@abv.bg
www.european-foresters.info
Телефон на СЛБ: 02 / 981 86 32

Опазването на вековните гори в България

От стр. 1

България, воден от Отделението по горите, лова и риболова към Министерството на земеделието и държавните имоти (МЗДИ), който през 2010 г. бе намерен в архива на Съюза за защита на родната природата. В новооткрития регистър като **първа защитена територия в България е посочен природният паметник (по-късно резерват) "Храстово" ("Растьово") с площ от 30 ха, разположен в Девинското лесничество.** Резерватът първоначално е обявен като строгоохранителен периметър на местността "над гр. Дьовлен" по чл. 26 от Закона за горите с Постановление № 12 976/12.09.1931 г. на МЗДИ, публикувано в "Държавен вестник", бр. 149/30.09.1931 година. Това откритие датира началото на историята на българските защитени територии с две години по-рано, но е и свидетелство за водещата и иницираща роля на лесовъдите от Смолянския регион за опазването на българската природа. По неясни причини при лесоустройството на Горско стопанство - Девин, през 1959-1960 г. защитената територия е заличена, което наложи нейното повторно обявяване през 2012 г. от МОСВ като нова защитена местност на площ 19.1 ха, включваща оцелелите около хиляда надлесни черноборови дървета на възраст между 340 и 450 години.

Днес по данни на ИАГ вековните гори в България заемат около 10 % от общата залесена площ на страната, като част от най-ценните от тях са поставени под закрила на закона. **Най-ценни от научна, туристическа и природозащитна гледна точка са онези зрели гори, които в модерното лесовъдство се характеризират като гори във фаза на старост (old-growth forests), познати още като девствени гори или първични гори.** Това са гори, които без човешка намеса са достигнали до фаза на развитие, позната като "етап на старост" (old-growth stage) или "фаза на подвижна мозайка". Характерна особеност на структурата на горите в етапа на старост е наличието в склона на различни по големина прозорци, заети от дървета на различна възраст, както и на голям брой стари, престарели, изсъхнали, паднали и в различна степен на разлагане дървета.

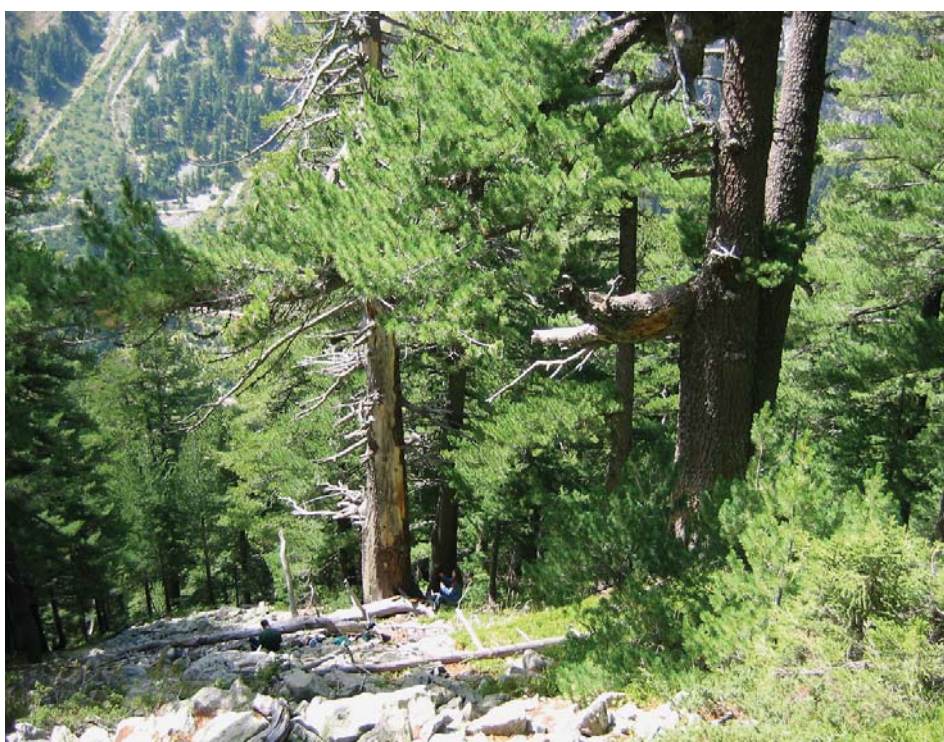
Именно тези характеристики на девствените гори са причина за тяхната приоритетна защита като резервати, т.е. като референтни площи, където лесовъдите изучават особеностите в развитието на естествените гори.

През последните десетилетия обаче стотици научни изследвания по света доказват, че девствените гори (т.е. горите във фаза на старост) притежават изключително богато биологично разнообразие, което допълнително

обуславя голямото им консервационно значение. Тези гори представляват представителни образци на различните видове горски съобщества и рефугии за таксономични групи като насекоми, лишеи, мъхове, гъби, птици и висши растения, които изискват мъртви или стари дървета или големи нестопанисвани участъци. Това се дължи на характерните за тези гори микроместообитания, свързани с разнообразната структура на дървостоя, големия обем на мъртвите и старите дървета, както и процесите, свързани с тяхното развитие. Не случайно за една от най-съществените заплахи за дългосрочното оцеляване на горските видове в Европа се смята ниското ниво на мъртва дървесина в стопанисваните гори, както и загубата и деградацията на естествените горски местообитания. Модерните европейски горски политики вече отчитат, че не всички природозащитни цели могат да бъдат постигнати чрез природосъобразно стопанисване на горите, а **опазването на особено редките и ценни местообитания и видове изисква отделянето на определени минимални участъци гори извън стопанското ползване.** Приема се, че досегашните концепции на стопанисване на горите не са напълно съобразени с естествената природна динамика, която се характеризира именно с формирането на по-сложни, структурнохетерогенни насаждения. Не на последно място, интересът на обществото към старите вековни гори ще се увеличава все повече и с развитието на алтернативните форми на туризъм в България.

В началото на 2012 г. Министерството на околната среда и водите обяви процедура BG161PO005/11/3/3.2/05/26 по Оперативна програма "Околна среда" за европейско финансиране на дейности, свързани с подобряване на устройството и управлението на горите в резерватите и националните паркове.

Въпреки общопризнатото консервационно значение на горите във фаза на старост, Европейската стратегия за опазване на растенията (2008-2014) посочва, че докато горската площ в Европа се увеличава, горите във фаза на старост извън строго защитените територии (т.е. резерватите) са заплашени от постепенен изсичане. Най-постоянна заплаха за тези гори са възобновителните сечи, които ликвидират напълно

девствения характер на гората, а с него изчезват и 40 % от видовете. Тази констатация е изключително тревожна, ако се има предвид, че **опазването на горите във фаза на старост е включено сред основните цели на редица международни политически инициативи, свързани с опазването на горите и биологичното разнообразие, по които България има международно задължение.**

На Втората министерска конференция за опазване на горите в Европа, проведена се на 16-17 юни 1993 г. в Хелзинки, защитата на първичните (девствените) гори е посочена като основен принцип за устойчивото стопанисване на горите в Европа. На министерската конференция е предложено създаването на кохерентни екологични мрежи от първични (девствени) гори на национално и регионално ниво с цел поддържане на представителни и застрашени екосистеми.

На Третата министерска конференция "Околна среда за Европа", проведена се в София на 23-25 октомври 1995 г., министрите по околна среда на 55 европейски страни одобряват Общоевропейската стратегия за биологичното разнообразие и ландшафта, в която е включено изискване за защита на достатъчно големи територии с цел да се опазят всички типове гори в Европа. Усилията се насочват приоритетно към защитата на съществуващите девствени и алувиални гори и крайречни горски коридори, както и защитата на хабитатите на горски видове, изискващи обширни незасегнати от човека горски екосистеми, в т.ч. видове, включени в Бернската конвенция и Директивата за хабитатите.

В България опазването на старите естествени гори е поставено като приоритет в Националната стратегия и в Плана за опазване на биологичното разнообразие. Според изследване на ИГ към БАН обаче само 42 % от установените в България девствени гори са поставени под строга законова защита (т.е. резерват), която може да га-

рантира, че тези гори няма да бъдат изсечени или тяхната структура няма да бъде съществено променена. Това може да стане чрез традиционните санитарни сечи, каквито се прилагат в стопанисваните гори и във всички категории защитени територии освен резерватите. Според учените от ИГ към БАН се налага взимането на допълнителни мерки за адекватното опазване на девствените гори чрез развитие на мрежите от защитени територии в България.

Такива мерки се налагат и по силата на европейската Директива за природните местообитания (92/43/ЕО) и Директивата за дивите птици (79/407/ЕО), транспонирани в Закона за биологичното разнообразие, въз основа на които България се задължава да разработи и приложи мерки, с които да гарантира дългосрочното опазване, а където е необходимо и възстановяване на най-ценните горски местообитания и биологичното разнообразие в тях. В изпълнение на тези международни ангажименти през ноември 2011 г., на основание чл. 4, ал. 1, т. 2 от Наредбата за сечите в горите, Изпълнителната агенция по горите утвърди специална система от режими за устойчиво управление на горите в "Натура 2000", където е включено **изискване поне 10 % от територията на всяко горско местообитание да бъдат отделени за осигуряване на гори, които са във фаза на старост** с цел постигане на благоприятно природозащитно състояние на конкретното горско местообитание.

След като през 90-те години на XX век нуждата от изучаване и опазване на старите естествени гори е призната както в научната литература, така и в редица международни инициативи, в повечето европейски държави са стартирани проекти за инвентаризация на оцелелите гори във фаза на старост. През 90-те години у нас са създадени Националните паркове "Централен Балкан" и "Рила" и Природният парк "Странджа", където се опазват едни от най-ценните ве-

ковни гори в България. През 2005-2006 г., в рамките на международен проект, учени от Института за гората при БАН проучиха голяма част от вековните гори в България. Над 90 % от описаните девствени гори попадат в резервати, национални паркове и затворени басейни и заемат около 3 % от общата площ на българските гори. Учените сочат обаче, че най-малко 180 000 ха зрели високостъблени гори на възраст над 100 години все още не са обследвани, за да се установи дали сред тях има такива с високо консервационно значение, което би наложило тяхната законова защита.

Днес опазването на най-ценните незащитени вековни гори в България е възможно както по реда на Закона за защитените територии, така и по силата на Закона за горите и Закона за биологичното разнообразие. По предложението на Главна дирекция "Околна среда" към Европейската комисия опазването на вековните гори трябва да се осъществява чрез разширяването на националните защитени територии и обособяването на строгозащитени "еталонни територии" (reference areas) в рамките на защитените зони от европейската екологична мрежа "Натура 2000" при изготвянето на планове за управление на тези зони. Въз основа на различни научни проучвания в Европа е установено, че за опазването на жизнени популации на видове, оцеляващи единствено в нестопанисвани гори, е необходимо да бъдат защитени минимум 10 % от горските територии и да бъдат избрани така, че да са представителни за разнообразието от горски екосистеми в дадения район. В този смисъл мрежата от защитени гори във фаза на старост трябва да бъде така развита, че целевите горски местообитания и видове да бъдат защитени както на локално, така и на ландшафтно ниво. Елементите на мрежата от защитени гори могат да включват строгозащитени гори, буферни

зони и биокоридори. Изискването за опазване на най-ценните комплекси от вековни гори е залегнало и в Принцип № 9 на Стандарта за сертификация по FSC относно поддържането на гори с висока консервационна стойност (ГВКС), съгласно който горските стопани следва да заделят 2 % от своите гори за достигане на фаза на старост. Възможности за финансовото обезщетение на частните горовладелци при изключването от стопанско ползване на ценни вековни гори в частни имоти може да се търси чрез пазарни механизми като плащанията за екологични услуги (ПЕС-схемите), залегнали в новоприетия Закон за горите.

За да бъдат опазени все още незащитените стари естествени гори, трябва да се извършат допълнителни проучвания за установяването на потенциалните гори във фаза на старост и тяхната консервационна стойност.

Практически насоки за определяне на гори във фаза на старост, както и на потенциални, които да бъдат обект на специфичните мерки за стопанисване, могат да бъдат намерени в Доклада за девствените гори на ИГ към БАН от 2006 г. и в Наръчника за горска сертификация, издаден от ИАГ през 2009 година. Съгласно тези насоки критериите за определяне на горите във фаза на старост са естественият произход на дървостоя, липсата на човешка дейност през последните десетилетия, наличието на разнообразна пространствена структура, както и наличието на големи живи, отмиращи и мъртви дървета и големи паднали мъртви дървета в различна степен на разлагане. Особено подходящи за осигуряване на гори във фаза на старост са насаждения с възраст над 100 години, които не са били обект на стопанска дейност.

Инж. Александър
ДУНЧЕВ
ДПП "Витоша"

ХУСКВАРНА БЪЛГАРИЯ ЕООД
София 1797, ж.к. „Младост“ - 2, ул. „Андрей Ляпчев“ №72
тел. 975 30 76; 0888 28 17 11, 0888 28 74 62
www.husqvarna.bg; e-mail: info@husqvarna.bg